

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/218664,Obchody-80-rocznicy-wyzwolenia-obozu-koncentracyjnego-Mauthausen-Gusen.html>
27.02.2026, 19:09

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen

11 maja 2025 r. na terenie Mauthausen Memorial odbyły się uroczystości zorganizowane w związku z 80. rocznicą wyzwolenia niemieckiego obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen. Kilkadziesiąt tysięcy osób z różnych krajów, w tym kilkaset z Polski, oddało hołd ofiarom obozu. Instytut Pamięci Narodowej reprezentował zastępca prezesa dr Mateusz Szpytma.

10.05.2025

[II Wojna Światowa Niemieckie obozy koncentracyjne](#)

5 maja 1945 roku wojska amerykańskie wyzwoliły niemiecki obóz koncentracyjny Mauthausen-Gusen, przez który w czasie wojny przeszło 335 000 więźniów i w którym (według bardzo zróżnicowanych szacunków) Niemcy zamordowali od 71 000 do 122 000 osób, z czego 20 000 było obywatelami polskimi.

W czasie głównych uroczystości delegacje składały wieńce przed pomnikami upamiętniającymi ofiary pochodzące m.in. z Izraela, Hiszpanii, Włoch i Francji. W hołdzie Polakom zamordowanym przez Niemców, podczas ceremonii przed pomnikiem polskim złożono dziesiątki wieńców oraz została odprawiona Msza św.

W obchodach uczestniczyli m.in. Jego Królewska Mość Król Hiszpanii Filip VI wraz z Jej Królewską Mością Królową Letycją, Prezydent Federalny Austrii Alexander Van der Bellen, prezydent Kosowa Vjosa Osmani, wicemarszałek Senatu RP Maciej Żywno, ocaleni z obozu koncentracyjnego: Hanna Berger-Moran, Eva Clarke i Mark Olsky, dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN Adam Siwek, jego zastępca Joanna Sulej-Piskorz, a także przedstawiciele komitetów, Austriackiej Federacji Związków Zawodowych i Izby Pracy, ministrowie, sekretarze stanu, przedstawiciele krajów związkowych, UE, kościołów i wspólnot religijnych.

W sobotę, 10 maja, delegacja IPN złożyła kwiaty przed polskim pomnikiem przy wejściu do sztolni Bergkristall.

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma - 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen - 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen - 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Dr Mateusz Szpytma złożył również kwiaty przed pomnikiem w Lungitz, poświęconym ofiarom obozów koncentracyjnych Mauthausen.

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen - Lungitz, 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen - Lungitz, 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – Lungitz, 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – Lungitz, 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – Lungitz, 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – Lungitz, 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Zastępca prezesa IPN uczestniczył także w uroczystościach na placu apelowym KZ Gusen oraz zwiedził teren po byłym niemieckim obozie koncentracyjnym oraz znajdujący się tam Memorial. Następnie upamiętnił ofiary w miejscu dawnego krematorium i przed tablicami z nazwiskami

zamordowanych Polaków.

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

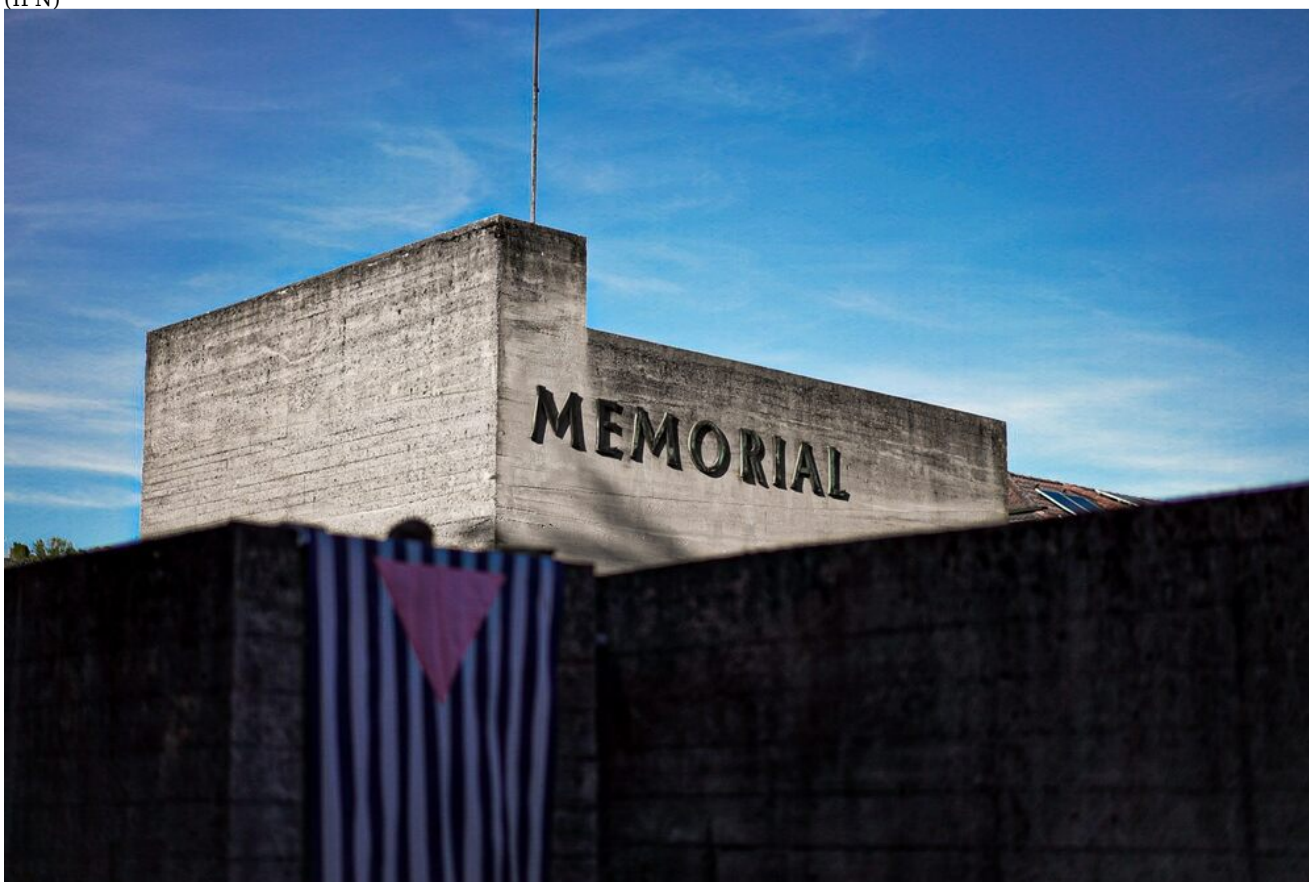
Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Obchody 80. rocznicy wyzwolenia obozu koncentracyjnego Mauthausen-Gusen – 10 maja 2025. Fot. Mateusz Niegowski (IPN)

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN przeprowadziło prace remontowo-konserwacyjne pomnika Polskich Ofiar niemieckich zbrodni, zamordowanych w zespole obozów koncentracyjnych Mauthausen.

KL Mauthausen został założony w sierpniu 1938 r. Wtedy do tego miejsca, w okolicach kamieniołomów Wiener Graben, przybyli pierwsi więźniowie z KL Dachau. To właśnie z uwagi na bliskość wspomnianego kamieniołomu SS postanowiła zlokalizować w tym miejscu obóz, który przeszedł do historii jako jeden, obok KL Gusen, z najcięższych miejsc eksterminacji obywateli 28 narodowości, w tym głównie z Polski. Głównym zadaniem więźniów było wydobywanie kamienia, a był to jeden z najlepszych granitów w Europie.

Poprzez katorżniczą pracę osiągnano także wymiar polityczny. Była to eksterminacja więźniów. KL Mauthausen obok bliźniaczego KL Gusen należały do obozów III kategorii. Zesłanie do tego miejsca było nieorzeczoną karą śmierci. „Aspołeczny” więzień polityczny (tak Niemcy nazywali m.in. najwybitniejszych przedstawicieli polskiej inteligencji), który tam trafiał, w zamysle SS nie rokował na „resocjalizację” i miał przeżyć zaledwie trzy miesiące. To była okrutna statystyka, która zbierała śmiertelne żniwo. Od momentu powstania obozu do jego wyzwolenia w maju 1945 r., przez cały system KL Mauthausen-Gusen, który liczył ok. 100 podobozów, przeszło 190 000 osób, z czego 90 000 zmarło lub zostało zamordowanych. Najliczniejszą grupę wśród ofiar stanowili Polacy.

U podnóża KL Mauthausen znajduje się miasteczko, od którego obóz przyjął swoją nazwę. Malownicza miejscowość od momentu wybudowania obozu w 1938 r. już na zawsze będzie kojarzyć się z tym okrutnym miejscem. Na miejscowym rynku znajduje się charakterystyczna rzeźba naturalnej wielkości sarenki, wykonana z pochodzącego z okolicznych kamieniołomów granitu. Z rzeźbą tą wiąże się wyjątkowa historia z polskim akcentem.

Sarenkę wykonał Stanisław Krzekotowski (1921-1996), polski więzień niemieckich obozów koncentracyjnych zlokalizowanych na terenie Niemiec i dzisiejszej Austrii. Utalentowany artystycznie i pochodzący z Poznania Stanisław Krzekotowski, był mistrzem kamieniarskim, który 20 kwietnia 1940 r. został przez niemieckie władze okupacyjne aresztowany i osadzony w obozie koncentracyjnym Fort VII w Poznaniu na terenie okupowanej Polski (KL Posen). Z Poznania przeniesiono go do KL Dachau (Niemcy), a w dalszej kolejności do obozów koncentracyjnych: Mauthausen i Gusen (Austria), gdzie pracował niewolniczo w tamtejszych kamieniołomach.

Kierujący pracami kamieniarskimi w KL Gusen Johann Prinz w 1943 r. zauważył i docenił zdolności manualne Stanisława Krzekotowskiego, powierzając mu wykonanie rzeźby przedstawiającej sarnę. Miała ona ozdobić ogród komendanta obozu koncentracyjnego w Mauthausen Franza Ziereisa. Rzeźba została wykonana i umieszczona w miejscu przeznaczenia. Podczas wyzwolenia obozu przez Armię Amerykańską w maju 1945 r. ogród Ziereisa zniszczono, jednak rzeźbę oszczędzono, dzięki wstawiennictwu syna kamieniarza z KL Gusen Johanna Prinza juniora.

Stanisław Krzekotowski po wyzwoleniu KL Gusen chciał podarować Prinzowi sarenkę, jednak ten rzeźby nie przyjął. Sarenka została przeniesiona do miasteczka Mauthausen i umieszczona na skwerze przed tamtejszym urzędem gminy. Dzieje rzeźby były na tyle charakterystyczne na tle brutalnej codzienności obozu koncentracyjnego, że wiedza o nich była przekazywana kolejnym pokoleniom. W 1998 r. podczas rocznicowych uroczystości upamiętniających wyzwolenie obozu,

które nastąpiło 5 maja 1945 r., doszło do spotkania córki Stanisława Krzekotowskiego i wnuka Johanna Prinza. Owocem spotkania było uzupełnienie dotychczasowej wiedzy na temat rzeźby i wskazanie nazwiska jej autora, którego Johann Prinz nie pamiętał.

Staraniem rodziny Prinzów udało się zrealizować życzenie Stanisława Krzekotowskiego, przekazane przez jego córkę Barbarę, aby obok rzeźby stała tablica informacyjna. Zawiera ona następujący opis: Stanisław Krzekotowski, mistrz kamieniarski, więzień Fortu VII, obozu koncentracyjnego Dachau i Gusen, ukochany mąż, ojciec, dziadek i pradziadek, żył 75 lat.

Ruiny Zamku Spielberg – wykopaliska archeologiczne w Gusen

Z obozem koncentracyjnym Gusen związana jest jeszcze jedna niezwykła historia. Jesienią 1941 r. komendant KL Gusen Karl Chmielewski, zwany „diabeł z Gusen”, ogłosił na jednym z apeli, że poszukuje ochotników-archeologów do nowego komanda. Początkowo, wietrząc podstęp, nikt z więźniów się nie zgłosił. Z czasem jednak okazało się, że w okolicach Gusen mają być prowadzone badania archeologiczne i w oparciu o tę wiedzę dzięki pracy Władysława Gębika i Kazimierza Gelinka powstało specjalne komando Spielberg. Początkowo, głównie z uwagi na znajomość łaciny, zostało ono zasilone przez 27 księży więzionych w Gusen. Po ich przeniesieniu do KL Dachau, dzięki wyteżonej pracy głównie Władysława Gębika, do komanda trafiło bardzo wielu polskich więźniów. Komando to z racji prowadzenia specyficznej działalności dawało wycieńczonym więźniom szansę na przeżycie.

Celem tego komanda, które było jednym z wielu komand Gusen, było prowadzenie prac wykopaliskowych w oddalonych o 3 km od obozu koncentracyjnego w Gusen, ruinach zamku Spielberg. Z komandem Spielberg związane jest utworzenie w Gusen zrębów tajnej polskiej organizacji, która postanowiła sobie za cel ocalenie życia i godności ludzkiej w Gusen. Na czele tajnej organizacji stanął Władysław Gębik, przedwojenny dyrektor polskiego gimnazjum w Kwidzynie. Wkrótce odegra on ogromną rolę w społeczności polskich więźniów.

W ruinach zamku Spielberg polscy „archeolodzy”, którymi byli w większości nauczyciele, amatorzy, przedstawiciele wolnych zawodów, dokonali spektakularnych odkryć archeologicznych na skalę światową. Nie to w tym było jednak najważniejsze. Ruiny zamku skrywają więcej tajemnic. To tam zaangażowani w działalność konspiracyjną Polacy kierowali najbardziej wycieńczonych więźniów. Wszystko po to, by doszli do sił i mogli przetrwać KL Gusen. Tam także powstawała poezja gusenowska, która podtrzymywała na duchu tysiące z nich. To właśnie tam Włodzimierz Wnuk napisał wiersz „Dla nas słońce nie zachodzi”, a Lubomir Szopiński skomponował do tych słów melodię. Tym sposobem stała się ona „Pieśnią Gusenowców”.

Polecamy:

- [Anna Przybył: KL Gusen w pamięci historycznej Austrii](#)
- [Tomasz Cieślak: Karl Chmielewski „Diabeł z Gusen” – pierwszy komendant KL Gusen](#)
- [Tomasz Cieślak: Tajemnica śmierci komendanta KL Mauthausen Franza Ziereisa](#)
- [Tomasz Cieślak: „Schody śmierci” w KL Mauthausen](#)
- [Tomasz Cieślak: Wyzwolenie KL Gusen I i II przez wojska amerykańskie 5 maja 1945 r.](#)
- [Anna Jagodzińska: Szansa przetrwania. Historia różańców z Gusen](#)
- [Tomasz Cieślak: Obóz koncentracyjny Gusen w Górnej Austrii. Struktura i funkcjonowanie](#)
- [Stefan Białek: Habent sua fata documenta. Skorowidz więźniów bloku 13. komanda zewnętrznego Linz III, filii obozu koncentracyjnego Mauthausen](#)
- [Eksterminacja polskiego duchowieństwa w niemieckich obozach koncentracyjnych Dachau i](#)

[Mauthausen-Gusen 1939-1945, red. Andrzej Gąsiorowski, Anna Jagodzińska](#)

- [Dyskusja online „Historia w obrazie: Więzień Mauthausen-Gusen” – Poznań, 15 czerwca 2021](#)
- [Gusen: niemiecki obóz koncentracyjny – cykl Kulisy historii odc. 103](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Austria

Centrala

II wojna światowa, obozy koncentracyjne

Uroczystości